PROTIV FONDOMANIJE

Nije ovaj članak napisan protiv crkvenih fondova; on je napisan protiv fondomanije.

Doklegod Crkva bude živjela na zemlji i djelovala među ljudima, ona će morati imati, i imat će, svoje fondove. Ovakve ili onakve. Morat će imati svoju materijalnu bazu. Inače bi, usred materijalnog svijeta, morala živjeti od čudesa. A ona nikada nije tako živjela.

I Gospodin se je hranio i odijevao stvarima, koje je valjalo ili zaraditi, ili kupiti, ili dobiti na dar. Nije ih stvarao čudom. I iza njega su stajali dobrotvori. I uz njega je išla kesa s novcima (Iv. 12, 6.; 13, 29.). »Loculos habuisse legitur«, kako lijepo kaže sv. Beda. I apostoli su primali darove, I u naravi i u novcu. I kupili su ih; ako ne za sebe, onda za potrebe drugih i za potrebe Crkve (Dj. Ap. 11, 29. 30.). Sv. Pavao više puta izrijekom spominje te crkvene »kolekte« (Ri. 15, 25. sq.; 1. Kor. 16, 1. sq.; 2. Kor. 8, 4. sq.; 9, 1. sq.; Gal. 2, 10.). Vjerojatno su imali i neke, umjerene, rezerva.A Crkva od početka uzdržaje ili plaća svoje službenike: i biskupe, i svećenike. Ne šalje ih u prošnju, osim onih, koji to sami hoće. radi poniženja i savršenosti, kao »prosjački redovi«. Ne sili ih na samostalno zarađivanje. Drži se principa, da, »tko ol tara služi, od oltara i živi« (1. Kor. 9, 13. 14.). I potrebe kulta, i crkveno graditeljstvo, i školovanje svećeničkog podmlatka, i crkvenu karitativnu akciju, financira ona na isti način. I to u organiziranoj formi. Već je apostolska institucija đakona jednim dijelom institucija crkvene ekonomske administracije (Dj. Ap. 6, 1.-4.): administracije, koja je tokom prvih kršćanskih, mučeničkih, vjekova dobivala sve sustavnije i razvijenije organizacijske oblike. Svaki se čas u mučeničkim aktima spominju i »thesauri Ecclesiae«.

Kasnije su vjekovi, iza Konstantinove donacije, pa tokom srednjega vijeka i dalje, crkveno, financiranje i formalno preveli na sistem fondova, »fundus«-a, realnih ili novčanih, u beneficijalnom pravu i svim njegovim suvrstama i podvrstama (menze, »fabricae ecclesiae«, posjedi, desetina, prestacije, takse). I taj je sistem uvijek od strane Crkve bio u principu podržavan i branjen, i ako se ne može nijekati, da se uz njega, kao sjena, veže najveći i najteži dio zloraba, kojima je crkvena povijest, više manje u svakom stoljeću, bila svjedokom. Nije potrebito, da ih ovdje imenito spominjemo; notorne su. Neizmjerno su mnogo škodile moralnom auktoritetu i nutarnjoj disciplini Crkve. S njima se je najviše povezivalo fatalno posvjetovnjačivanje crkvenoga života u izvjesnim krugovima i u izvjesnim crkveno-povijesnim periodima.

Razvoj socijalnih i političkih prilika u svijetu kroz zadnja stoljeća i desetljeća bitno je smanjio razvojne mogućnosti ovoga, tradicionalnog, načina crkvenog financiranja. Crkva je, u skoro svim krajevima svijeta, sve više ostajala bez fiksnih posjeda i bila sve više upućivana na neposrednu, uglavnom dragovoljnu, dobrotvornost i darežljivost vjernika. Kakve će to još konkretne forme uzeti u budućnosti, teško je danas reći. Mnogi misle, da će ova materija i u novom kanonskom pravu biti bitno revidirana i prerađena.

Jedno je međutim sigurno. Crkva će i ubuduće imati svoje financijske izvore, kojega bilo oblika i naravi. I svi će se crkveni faktori, doklegod Crkva bude postojala, neprestano suočivati s tim problemom i morat će mu tražiti rješenje.

Zato će i pitanje crkvenih »fondova« uvijek ostati na dnevnom redu i aktuelno. I u naše dane. I u našim konkretnim prilikama.

Dedalji nas ovdje ne zanimaju. Zanimaju nas samo principi. Ono, što je u ovom problemu načelno i sa vjersko-moralnoga stanovišta od interesa po katoličku i crkvenu javnost.

A nama se čini, da nam iskustvo, i ono historijsko, i ono svagdanje nameće u tom pogledu nekoliko sigurnih teza.

Koje su to? Tri uglavnom.

Nije snaga Crkve u financijama. Nikada ne smije ni bogatstvo ni bogaćenje biti njezin cilj. Ako ikome, Crkvi su financije samo sredstvo, nijesu cilj. Jedan od prirodnih preduvjeta njezina djelovanja, ali nikada ni sadržaj ni raison njezina života. Nikada ne smiju financijski elementi apsorbirati njezine glavne ni pozornosti, ni brige, ni aktivnosti, ni ambicije. Tim bi religija prešla na pozicije naturalizma, i to onoga najgrubljega. Materialia moraju u Crkvi zauzimati posve podređeno mjesto. Njihovo je značenje u njoj i relativno i sekundarno. Bogatstvo, izobilje, ne predstavlja za Crkvu ideal; ono je za nju prije napast i pogibao. Evanđelje je u tom apodiktično. Nadnaravni karakter Crkve, njezino bitno usmjerenje na duhovno, nadzemaljsko i vječno, njezina specifična misija oplemenjivanja i spasavanja duša, stavlja to izvan diskusije. Ako već za obične vjernike i za njihov privatni živpt vrijedi opomena Isusova: »Ne sabirajte sebi blaga na zemlji, — nego sabirajte sebi blago na nebu, — jer, gdje je blago tvoje, ondje je i srce tvoje« (Mat. 6, 19. — 21.), koliko to više vrijedi za Crkvu, koja je profefionalni nastavljač njegova poslanstva i propovjednik, nosilac, njegovih životnih shvaćanja, i za njezine predstavnike i službenike! Krist se je i rodio, i živio, i umro, siromašan. I uvijek je siromaštvo preporučivao i hvalio. (Mat. 5, 3.; 8, 20.; 11, 5.; 19, 21.; Mark. 10, 21.; Luk. 4, 18.; 6, 20.; 7, 22.; 18, 22.; Jak. 2,5. 6.).

A nijesu ništa manje uvjerljive ni pouke povijesti. Kadgod je Crkva bila bogata, kadgod su se crkvene ličnosti i institucije bile odale životu izobilja, raskoši i sjaja, stvarni je crkveni život redovito upadao u krizu: Crkva, kler i samostani gubili su vitalnost i ugled; bili su krivo gledani, kritikovani, napadani. Mase su se, uvijek siromašne, od njih duhovno tuđile i odbijale, a veliki je svijet predstavnike Crkve naprosto proglašavao trgovcima, kojima je vjera samo dobro došao plašt, da njim pokrije svjetske težnje za ovozemaljskim dobrima i užicima. I nije bilo sveca ni reformatora, koji nije u tom gledao balast, zlatne negve, na nogama Crkve.

Bezbroj puta nijesu ta nagomilana bogatstva uopće ni služila Crkvi: služila su, putem nepotizma ili otimačine, bogaćenju privatnika i aristokratskih obitelji: njihovoj obijesti, luksusu, razvratu. Rijetko je kada bilo na njima pravoga blagoslova, pa i onda, kad su bila, donacijama i oporukama, formalno ostavljena Crkvi. Svećeničke su se oporuke pobijale; rodbina je razvlačila uštede crkvenih ljudi; zadužbine se često ne bi realizirale; inflacije su, devalvacije, sekularizacije, nacionalizacije, ratovi, obezvrjeđivali i

odnosili fondove. U naše dane svaka ih je skoro dijeceza i svećenička generacija po dvaput, po triput, i stvarala i gubila. Bio je to, pomalo, Sizifov posao. .tedjelo se, da propane. Uvijek se je iznova počinjalo, a svršetak je ponajviše uvijek bio jednak: ništica. Toliko je bilo crkvenih veleposjeda, koji su bili pasivni ili su jedva jedvice pokrivali režiju: svatko je od njih pomalo dizao i zakidao, samo Crkva malo ili ništa. Ona je jedino nosila odium »manus mortuae« i mnogo glavobolje i brige; uzalud su se trošile mnoge energije, materijalne i moralne; često i na veliku štetu pravom djelovanju Crkve, duhovnom životu i duhovnoj pastvi. Župnici su, — sami su nam neki to pričali, — morali kojiput više vremena posvećivati ekonomiji nego pastorizaciji, pa su se tako posvjetovnjačivali i rastresali, figurirali kao bogataši i »spahije«, a da, katkada, nijesu stvarno, ni u materijalnom pogledu, imali bemnogo više, nego što imaju i danas, kad više nema »debelih« beneficija. Beneficiji su tada, pogdjegdje, uzimali mjesto oficija, gospodarenje i gospodovanje mjesto apostolata, rada i služenja (Mat. 20, 26.; 23, 11.; Mark. 9, 32.; 10,43.; Iv. 12, 26.).

A bogatstvo je uvijek pomalo i zarazno, i idolopokloničko; ono je »mamon« (Mat. 6, 24.; Luk. 16, 9. 11. 13.). Tako se lako uza nj prilijepe i srca onih, koji služe oltaru. Čovjek ga se, kad mu je jedamput u rukama, tako teško odriče: i ondje, gdje bi to morao, za ljubav višim dobrima. »Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire!« (Mark. 10, 24.). Uvijek je tako teško provesti kakvu bilo reformu u crkvenom životu, čim ona uključuje i odricanje od beneficija, privilegija, položaja. I onda, kad su već davno za takve reforme, — agrarne ili druge, svejedno, — sazreli uvjeti. Činjenice govore: i kod nas, i drugdje. Svi ih oplakujemo, a prema njima smo svi praktično nemoćni.

Brige se za materijalnu eksistenciju Crkve moraju uvijek uklopiti u bitne koncepcije Crkve i njima kordinirati i subordinirati. Nikada ne smiju kod toga biti kompromitirani viši interesi vjere. Ne smiju biti povrijeđena njezina moralna načela; ne smije biti ugrožena crkvena disciplina, ni zamračen moralni ugled Crkve. To bi bilo fatalno ignoriranje principa o ispravnoj graduaciji vrijednosti. A dok su ljudi ljudi, — i oni crkveni, — uvijek će ta pogibao biti aktuelna. Znali su se koji put i crkveni ljudi, — u želji, da lakše dođu do nekih materijalnih beneficija ili da se izbave od materijalnih neprilika i kriza, — prihvatiti i sredstava moralno problematičnih ili barem skliskih i korumpirati, i nelojalno izigravati partnere u trgovačkim transakcijama i poslovnim spekulacijama, kruto postupati sa stanarima i dužnicima, pa pomalo i zelenišiti, preko štedionica i banaka. A još se češće kompromitirao duhovni ugled Crkve i njezinih moralnih osoba deklariranim prosjačenjem, obigravanjem oko presumptivnih testamentarnih ostavština i legata, metanisanjem plutokratima, moćnicima i ljudima sa položaja, »domišljatim« žongliranjem s raznim »vječnim misama« i sirotišnim fondovima, nerealnim kupljačinama, spekulacijama s misnim intencijama« u kleru i po redovničkim družbama: tko je »donosio« gledalo mu se je kroz prste i postajao je pomalo »exlex«. I previše je sve to mirisalo s jedne strane po srebroljupstvu i mudrosti od ovoga svijeta, a s druge po krizi kršćanske prostodušnosti i po diplomatskoj prepredenosti. Gubili smo aukto-

ritet ljudi, koji traže samo Boga i jedino se u njega uzdaju, i prestiž kršćanskog dostojanstva, ozbiljnosti, iskrenosti, otvorenosti, istinoljubivosti. Sablažnjivali smo mnoge: intus et foris.

Naše ekonomske brige, naše financijske akcije, — s fondovima ili bez fondova, svejedno, — **ne smiju ni onda, kad su najopravdanije,** — a u principu su uvijek opravdane; ekstremizam i pretjerivanje nijesu na mjestu nigdje, pa ni ovdje, — **nikada biti plašljive i plačljive, nikada panične, nikada škrte, nikada sitničave.** Krist je takav mentalitet odlučno osudio u Evanđelju i nazvao ga poganskim. »Haec enim omnia gentes inquirunt« (Mat. 6, 32.). On od svojih vjernika traži slobodu duha prema svemu onome, što je materijalno; on apsolutno insistira na djetinjskoj vjeri u očinsku Božju Providnost, kao na glavnom akcionom principu s toga područja. »Zna Otac vaš, da vam sve to treba« (Mat. 6, 25. sq.; Luk. 12, 22. sq.). Onima, koji traže kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, nikada ne će ponestati ni kruha ni ruha (Mat. 6, 35.; Luk. 12, 31.); oni ne će nikada ogladnjeti ni pružiti ruku prolaznicima s ulice po milostinju. Budu li vjerni, trijezni, skromni i razboriti, — i budu li se moliti, — Bog će blagosloviti njihov trud i pobrinut će im se i za izvore, i za kanale, i za dobrotvore. Nema u Kraljevstvu Božjemu mjesta tjeskobnoj štednji jadanju. Čovjek tu mora biti duhovno superioran, pa Bogu ostaviti glavnu brigu: »sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniem ipsi cura est de vobis« (1. Petr. 5, 7.). Providnost se voli pokazati u kratkoročnom gospodarstvu, nego u dugoročnom, koje hoće da sve po ljudsku unaprijed predvidi i osigura. Od dana do dana živjeli su svi veliki poklonici Providnosti. Po onome evanđeoskom: »Kruh naš **svagdanji** daj nam **danas!**« (Luk. 11, 3.). Sa širinom i optimizmom Kristovim: »Ne brinite se dakle za sutradan! Sutrašnji dan brinut će se sam za sebe. Dosta je svakomu danu i njegove nevolje!« (Mat. 6, 34.).

Dok imamo, trošimo za sve ono, što nam treba: nama, Crkvi i siromašnoj djeci Božjoj oko nas! »U živa usta«! Pretvorimo mrtve kapitale u žive, novac u apostolat i akciju. Ako previše štedi, riskira, da sve izgubi. »Avarus bis solvit!« A tko veledušno daje, osigurava se od rizika. »Facultates Ecclesiae — in caelestes thesauro manus pauperum deportsverunt!« I ne bojmo se ni rizika ni inicijative na račun Božje Providnosti! I kad nemamo, molimo se, pa ćemo dobiti- »Babitur vobis!« (Luk. 6, 38.). Nijesu to fraze. Svaki dan oko nas to dokumentira opće iskustvo Crkve. Nijesu još nikada ogladnjeli ni naši biskupi, ni naši župnici, ni svećenici, ni naši samostani, ni naše sestre, ni naši pitomci i pitomice po sjemeništima i novicijatima. Kao da i pred nama stoji Gospodin, kao i pred apostolima, i pita nas: »Quando misi vos sine socculo, et pera, et calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?« (Luk. 22, 35.).

Treba li, da ova tri principa i konkretiziramo?

Nije danas vrijeme ni za zaklade ni za tezaurizaciju. Niti ćemo žaliti, što nemamo kapitala ni posjeda, niti ćemo previše plakati, kad ih izgubimo. Živa je Crkva Crkva duša, Crkva vjere i svijesti, a ne Crkva beneficija i kapitala. Najbliže smo narodu, kad od naroda i živimo. Vjernici će najvoljeti Crkvu, kad je sami hrane: kao čedo svoje ljubavi. To je, uostalom, originalna, apostolska, i koncepcija i tradicija (Rim. 15, 37.; 1. Kor. 9, 11.). Treba je sistematski i organizirano kultivirati.

Nećemo nikada za novce ili za materijalne prednosti ni prodati ni iznevjeriti nijednoga kršćanskoga principa, nijednoga višega crkvenoga interesa. Ne ćemo Crkve ponizivati ni trgovačkim ni najamničkim gestima: »Gratis accepistis, gratis date!« (Mat. 10, 8.).

Uvijek ćemo živjeti evanđeoski i apostolski skromno. Čuvat ćemo se svakoga »gospodstva« i luksusa. »Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus!« (1. Tim. 6, 8.). Samo u domu Gospodnjemu bit ćemo splendidni, ali ni tu nikada na račun ljudske bijede!

I propovijedat ćemo uvijek, i primjenjivat ćemo dosljedno, veliku kršćansku istinu o Božjoj Providnosti. Vjerovat ćemo u Providnost živo i djetinjski. U velikom i u malom. U osobnim stvarima i u općim. Molit ćemo se Providnosti svaki dan, da s nama svaki dan providа i providi.

I bit ćemo uvijek široka i vesela srca. Uvijek mirni i puni pouzdanja. Uvijek više podatne nego stisnute ruke!

Bliže je, sigurno, bio duhu Božjemu sv. arški župnik, koji je preporučivao i propagirao kao najbolji ekonomski princip u pastoralnom životu: »Tout donne, rien garder!«, — Daji, ne štedi, — nego oni crkveni ljudi, koji su znali, i na katoličkim kongresima, veličati Napoleonovu mudrost: »Prvo novac, drugo novac, treće novac!« kao glavno, zlatno, pravilo praktičnog apostolata.

Ne, nije naša snaga »in curribus et — in equis« (Ps. 19, 8.). Nije naša snaga ni u fondovima. Naša je snaga u Bogu. »In Domino Deo forti in perpetuum!« (Iz. 26, 4.).

Č.

CERKEV — ZAKRAMENTALNO KRISTUSOVO TELO

V svojih govorih po končanem II Vatikanskem zboru je papež Pavel VI večkrat previdno opozoril na nekatere pretirane trditve v novejši katoliški teologiji, ki vnašajo nemir in negotovost v vrste teologov. Tudi Cerkev kot ustanova je bila deležna novih razlag in ta nova mišljenja gredo za tem, da bi cerkveno občestvo bolj približale modernemu svetu. Ta prizadevanja so v svoji biti pravilna, a pretirano bi ravnali, če bi zahtevali, da se Cerkev v prav vsem prilagodi svetu. Pozabljamo, da se mora tudi svet prilagajati Cerkvi kot odrešilni ustanovi, če želi biti povzdignjen v nadnaravni red Kristusovega odrešenja. Po svojem delovanju je Cerkev res odrešilna moč in kot tako so jo nekateri teologi proglasili za »zakrament odrešenja«. »Ali niso vtem šli morda le predaleč? Dobro nam je znano kako je Kristus Cerkev ustanovljal. To ne bilo enkratno dejanje. Že med triletnim poučavanjem izraelskega ljudstva je Kristus svojo Cerkev ustanovljal. Zbiral je okrog sebe učence, med njimmi določil dvanajestere kot apostole, Simona iz Betsajde pa je določil za vrhovnega poglavrja. Nekateri pisatelji menijo, da ustanovitev Cerkve sovpada z Kristusovo smrtjo na križu in da se je Cerkev porodila iz Kristusovega ranjenega srca. Drugi spet vztrajajo pri trditvi, ki je že stara in ki Binkošti in prihod sv. Duha postavlja za začetak Kristusove Cerkve. Dejansko pa lahko Cerkev i njen nastanek povežemo z postavitvijo zakramentov, za-